

PREDLOG IZMJENA I DOPUNA ZAKONA O MEDIJIMA*(SL. LIST RCG, BR. 51/02 I 62/02, SL. LIST CG 46/10)***1. UVOĐENJE STANDARDA "DUŽNA PROFESIONALNA PAŽNJA" I OSNOVA ZA ISKLJUČENJE OD ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU****Predlozi novih članova 4a, 20a, 20b i 20c i izmjene člana 20***Dužna profesionalna pažnja***Član 4a**

Novinar i odgovorni urednik prije objavljivanja postupaju s dužnom profesionalnom pažnjom, ako:

- preduzmu sve razumne mjere da, primjereno okolnostima, provjere istinitost i potpunost informacije;
- nastoje da onome na koga se odnosi informacija blagovremeno pruže priliku da se izjasni, osim u slučaju opravdanog razloga za hitno objavljivanje;
- prije objavljivanja informacije iz privatnog života bez pristanka osobe na koju se informacija odnosi, provjeravaju da li za to postoji opravdan razlog u skladu sa članovima 23c i 23d ;
- tuđe informacije i mišljenja prenesu i objave vjerodostojno, a ako su informacija ili mišljenje prenijeti iz drugog medija, uz navođenje medija iz kojeg su prenijeti;
- prije objavljivanja mišljenja koje vrijeđa čast ili ugled osobe, provjere da li je mišljenje izraženo o temi o kojoj postoji opravdani interes javnosti da bude upoznata i da li za njega postoji neka činjenična osnova.

Stepen dužne profesionalne pažnje mora biti srazmjeran težini moguće povrede prava osobe na koju se informacija odnosi.

Član 20¹ mijenja se u stavu 2:**Član 20**

Osnivač medija odgovoran je za objavljene programske sadržaje, ukoliko ovim zakonom nije drukčije određeno.

Autor, odgovorni urednik i osnivač medija odgovaraju solidarno za štetu nastalu objavljivanjem neistinitog, nepotpunog ili drugog programskog sadržaja čije je objavljivanje ovim zakonom zabranjeno, a kojim se povrjeđuje ugled ili pravo nekog lica, ako se dokaže da su autor ili odgovorni urednik postupali suprotno dužnoj profesionalnoj pažnji.

Postojanje osnova odgovornosti za štetu dokazuje tužilac, a postupanje u skladu sa dužnom profesionalnom pažnjom dokazuje tuženi.

Novi članovi

*Isključenje odgovornosti za štetu***Član 20a**

Osnivač medija, odgovorni urednik i autor programskog sadržaja ne odgovaraju za štetu ako su postupali u skladu sa dužnom profesionalnom pažnjom, odnosno ako je programski sadržaj kojim je šteta učinjena:

- 1) u suštini istinit, a netačan samo u nebitnim elementima, osim ako se sadržaj odnosi na informacije iz privatnog života objavljene protivno odredbama ovog zakona (čl. 23 a, b, c i d);
- 2) zasnovan na informacijama za koje su autor i urednik imali osnovani razlog da vjeruju da su potpune ili istinite, a postojao je opravdan interes javnosti da bude upoznata;
- 3) vjerno prenijet iz rasprave na sjednici tijela zakonodavne, izvršne ili sudske vlasti, tijela jedinice lokalne samouprave ili sa javnog skupa ili je prenijet iz akata državnih organa, javnih ustanova i drugih pravnih lica kojima su povjerena javna ovlaštenja, a njihov smisao nije promijenjen novinarskom obradom;
- 4) od javnog interesa i prenijet kao citat iz drugog medija ili objavljen unutar autorizovanog intervjua, osim ako pojedini dijelovi citata ili intervjua sadrže očigledne uvrede ili klevete, a novinar, urednik odnosno osnivač nisu postupali s dužnom novinarskom pažnjom;
- 5) iz privatnog života, istinit ili potpun, a iz okolnosti slučaja proizilazi da je autor u dobroj vjeri zaključio da se oštećeni slaže s objavljivanjem.

¹ "Osnivač medija odgovoran je za objavljene programske sadržaje, ukoliko ovim zakonom nije drukčije određeno.

Ako medij objavi programski sadržaj kojim se narušava zakonom zaštićeni interes lica na koje se informacija odnosi ili kojim se vrijeđa čast ili integritet pojedinca, iznose ili pronose neistiniti navodi o njegovom životu, znanju i sposobnostima, zainteresovano lice ima pravo na tužbu nadležnom sudu na naknadu štete protiv autora i osnivača medija."

Prilikom utvrđivanja odgovornosti lica iz stava 1, sud će uzeti u obzir sve okolnosti slučaja, a naročito način, oblik i vrijeme iznošenja programskog sadržaja, razloge za hitnost objavljivanja, kao i da li bi šteta nastala i u slučaju da programski sadržaj nije objavljen.

Član 20b

Autor programskog sadržaja i odgovorni urednik ne mogu biti obavezani na naknadu nematerijalne štete učinjene putem medija u iznosu koji prelazi četverostruki iznos prosječne mjesečne zarade u Crnoj Gori.

Osnivač medija ne može biti obavezan na naknadu nematerijalne štete učinjene putem medija u iznosu koji bi mogao dovesti do velikih materijalnih poteškoća ili stečaja osnivača medija.

Prilikom utvrđivanja visine naknade štete, sud će uzeti u obzir da li je oštećeni zahtijevao objavljivanje ispravke ili odgovora, kao i da li je odgovorni urednik objavio ispravku, odgovor ili izvinjenje. Sud će takođe uzeti u obzir, imajući u vidu sve okolnosti slučaja, i da li se oštećeni obratio medijskom regulatornom ili samoregulatornom tijelu i sa kakvim ishodom.

Član 20c

Za štetu prouzrokovanu objavljivanjem neistinite, nepotpune ili druge informacije koja potiče od državnog organa uvijek odgovara država, bez obzira na krivicu.

Državnom organu nije dozvoljeno da podnese zahtjev za naknadu štete zbog povrede ugleda.

Nosioci državnih i političkih funkcija mogu isključivo u ličnom svojstvu podnijeti zahtjev za naknadu štete zbog povrede privatnosti, časti i ugleda.

Lica iz stava 3 dužna su da trpe iznošenje kritičkih mišljenja, koja se odnose na rezultate njihovog rada, odnosno politike koju zastupaju ili sprovode, ili koja su u vezi sa obavljanjem funkcije.

Građani koji se upuste u javnu raspravu dužni su da ispolje veću toleranciju prema kritici u vezi stavova koje zastupaju.

Obrazloženje

Novi član 4a – Razlog propisivanja novog člana o dužnoj profesionalnoj pažnji

Evropski sud za ljudska prava je utvrdio pravilo da zaštita koju novinari uživaju na osnovu člana 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima u vezi s izvještavanjem o

pitanjima od javnog interesa zavisi od toga da li oni postupaju u dobroj vjeri (savjesno) da bi obezbijedili tačne i pouzdane informacije u skladu sa etikom novinarstva (*Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway* [GC], no. 21980/93, st. 65). U brojnim presudama, ovaj sud se pozivao na pravila novinarske profesije koje je smatrao posebno značajnim za procjenu savjesnosti, odnosno, i sam je definisao pravila "savjesnog postupanja", koja novinare oslobađaju od odgovornosti za povredu časti, ugleda ili privatnosti u užem smislu u slučaju objavljivanja netačnih informacija ili informacija iz privatnog života. Ne želeći da umanjimo značaj standarda profesionalne etike koje sami novinari propisuju, odnosno koji su propisani Kodeksom novinara Crne Gore, smatramo da je potrebno da osnovna pravila dužne profesionalne pažnje budu propisana zakonom, imajući u vidu njihov značaj za oslobađanje novinara od odgovornosti za štetu. Ovaj član je neophodno analizirati imajući u vidu i predlog člana 20a u nastavku – *Isključenje odgovornosti za štetu*.

Zakoni u okruženju svi sadrže članove o isključenju odgovornosti za štetu, dok jedino Zakon o medijima Republike Srbije, pored takvog člana (čl. 116), sadrži i član 9 "Obaveza novinarske pažnje" koji glasi: "Urednik i novinar dužni su da s pažnjom primerenom okolnostima, pre objavljivanja informacije koja sadrži podatke o određenoj pojavi, događaju ili ličnosti provere njeno poreklo, istinitost i potpunost. Urednik i novinar dužni su da preuzete informacije, ideje i mišljenja prenesu verodostojno i potpuno, a ako se informacija preuzima iz drugog medija - da navedu i naziv tog medija."

Građanski zakon protiv klevete i uvrede Kosova propisuje načelo "razumne objave" (*reasonable publication*): "Neće se smatrati odgovornim za klevetu ili uvredu za izjavu o pitanju od javnog interesa onaj ko dokaže da je bilo razumno pod okolnostima slučaja za osobu u njegovoj poziciji da objavi sporni sadržaj u dobroj vjeri, imajući u vidu značaj slobode izražavanja u kontekstu blagovremenog objavljivanja pitanja od javnog interesa (čl. 7)." Ovaj zakon takođe u članu 8 (Mišljenja) kaže: "Neće se smatrati odgovornim za klevetu ili uvredu za izjavu koju sud procjeni kao mišljenje pod uslovom da je mišljenje izraženo u dobroj vjeri i da ima neku činjeničnu osnovu (*some foundation in fact*)."

Zakon o zaštiti od klevete FBiH, odnosno RS, pod "Izuzecima od odgovornosti" takođe predviđa "razumno iznošenje ili pronošnje izražavanja", koje sud procjenjuje tako što "uzima u obzir sve okolnosti slučaja, a naročito:

- način, oblik i vrijeme iznošenja ili pronošnja izražavanja,
- prirodu i stepen prouzrokovane štete,
- dobronamjernost i pridržavanje štetnika opće prihvaćenih profesionalnih standarda,
- pristanak oštećenog,
- vjerovatnost nastanka štete i u slučaju da izražavanje nije izneseno ili proneseno,
- činjenicu da li izražavanje predstavlja objektivnu i tačnu informaciju o izražavanju drugih lica,
- te da li se odnosi na pitanja iz privatnog života oštećenog ili na pitanja od političkog ili javnog značaja."

U Zakonu o medijima Hrvatske, propisani su samo osnovi isključenja odgovornosti za štetu (čl. 21, st. 4), slično članu 20a koji smo ponudili u nastavku.

Stav 1

a) Provjeravanje istinitosti informacije

Uslov za dopuštenost objavljivanja jeste i to da je *prije objavljivanja* informacija provjeravana sa dužnom pažnjom tj. dužnom profesionalnom pažnjom, u razumnoj mjeri, u skladu s okolnostima svakog slučaja. Pažnja koja je primjerena okolnostima jeste ona

pažnja koju su *novinaru nalagale okolnosti slučaja*. Riječ je o standardu u pogledu provjere istinitosti i potpunosti informacije i drugih uslova za dopuštenost objavljivanja, koji se razlikuju prema tome da li se radi o informaciji koja je uopšte podobna da nekome nanese štetu ili ne, odnosno, ako jeste, u kojoj mjeri, i koliki je stepen provjere istinitosti razumno očekivati. Ako je u vrijeme objavljivanja novinar imao dovoljno razloga da vjeruje da je određena informacija istinita, treba smatrati da je savjesno postupao – ovo je propisano u predloženom članu 20a "Isključenje odgovornosti za štetu" stav 1 tačka 2. Evropski sud za ljudska prava je prepoznao značaj brzine objavljivanja vijesti u medijskom poslu, i naglasio da su vijesti "roba koja nestaje, pa odložiti njihovo objavljivanje, makar i za kratak period, može da im oduzme svu vrijednost i zanimljivost" (*Sunday Times (br. 2) protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 1991). Zbog toga se ovaj standard dužne pažnje mora procjenjivati u kontekstu onoga što je razumno preduzeti u kratkom roku da bi se provjerila istinitost vjesti, a što se mora cijeliti u svakom konkretnom slučaju. Na primjer, Evropski sud je cijenio "u kojoj mjeri je novinar razumno mogao smatrati svoje izvore pouzdanim, imajući u vidu njihove optužbe. Ovo pitanje mora se razmatrati u svjetlu situacije u kojoj se novinar tada našao, a ne s naknadnom pameću" (*Bladet Tromsø and Stensaas protiv Norveške*, stav 66).

Obaveza prethodne provjere s dužnom pažnjom ne znači da je dopušteno objaviti informaciju samo ako je novinar stekao potpuno uverenje o njenoj istinitosti. I informacije u pogledu kojih je ostala njegova *sumnja* da li su istinite, mogu se objaviti kada postoji *opravdani interes* za njihovo objavljivanje, s tim što onda postoji obaveza da se ukaže javnosti na tu sumnju, odnosno razloge za nju: ono što je neizvjesno, ne smije se prikazivati kao izvjesno, ni prećutati da nije izvjesno, a druge informacije ne smiju se graditi na takvoj informaciji. Evropski sud je naglasio da je veoma bitno na koji način se predstavlja informacija u odnosu na koju ne postoje dokazi o istinitosti, uključujući na primjer, da li je upotrijebljen upitni oblik rečenice (*Bladet Tromsø, Flux protiv Moldavije*, br. 6, itd.). Ako novinar propusti da ukaže na to da informacija nije nesumnjiva, ne postupa sa dužnom pažnjom. Tako, u predmetu *Europapresholding protiv Hrvatske*, 2009, Sud je utvrdio da nema kršenja čl. 10 Konvencije, pored ostalog i zbog toga što urednik Globusa nije postupao u skladu sa dužnom pažnjom:

"... ako je urednik Globusa, koristeći svoju uredničku slobodu odlučivanja, s obzirom na vremenska ograničenja i sredstva raspoloživa za provjeru podataka, odlučio objaviti predmetnu informaciju bez da je na odgovarajući način provjerio njezinu istinitost, trebao je odabrati oprezniji pristup. U tom slučaju, trebalo je jasno dati do znanja da je riječ o informaciji čiji je izvor novinarka E.V. i ta informacija nije trebala biti predstavljena kao nesporna činjenica. Kako je već napomenuto (vidi stav 60), svaki je neobaviješteni čitalac mogao izvesti zaključak da je neprikladno ponašanje B.Š. čvrsto utemeljeno u činjenicama i da nije predmet rasprave te ne bi mogao razabrati da informacija zapravo dolazi od E.V..." (st. 60).

U nastavku citiramo izvod iz sudske prakse Vrhovnog suda Republike Srbije, koja odgovara navedenim evropskim standardima:

U medijskom pravu od novinara se ne može zahtevati utvrđivanje istinitosti činjenica kao u sudskom postupku (podudarnost sa stvarnošću i otklanjanje svake razumne sumnje) a za slobodu izražavanja i objavljivanja činjeničnih iskaza nije nužno postojanje dokaza njihove apsolutne istinitosti već je dovoljno slobodno izraziti i objaviti informaciju pošto se prethodno proveri da je ona istinita u skladu sa primerenim okolnostima konkretnog slučaja, odnosno u skladu s novinarskom pažnjom (*Presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. 3139/2007 od 19.3.2008. godine*).

b) Obraćanje licu na koga se informacija odnosi

U dužnost novinarske pažnje spada i *obraćanje onome na koga se informacija odnosi*, kako bi se prije objavljivanja čulo šta subjekt informacije o tome ima da kaže. Ako se ni sa dužnom pažnjom, odnosno s razumnim nastojanjem da se stupi u kontakt sa onim na koga se informacija odnosi, nije moglo prethodno utvrditi da je neistinita, objavljivanje je dopušteno. Međutim, važno je i ovdje imati u vidu težinu moguće štetne posljedice, odnosno povrede prava do koje može doći u slučaju objavljivanja (vidi posljednji stav). U slučaju *Flux protiv Moldavije (br. 6)*, 2008, Sud je presudio u korist tužene države, našavši da je novinar postupio neprofesionalno, jer uprkos tome što je iznio teške optužbe o korupciji na račun tužioca nije ni pokušao da od njega dobije izjavu, a ni naknadno nije prihvatio da objavi njegovo izjašnjenje o tim optužbama. Takođe, u predmetu *Europapressholding protiv Hrvatske*, Sud je naglasio:

"potreban je poseban oprez kada posebno ozbiljne navode i optužbe iznese jedna strana u sporu. U takvim situacijama novinari bi, umjesto da automatski vjeruju takvim navodima, trebali utvrditi jesu li oni istiniti tako da potraže dodatne informacije i, ako je potrebno, da saslušaju verziju činjenica suprotne strane" (st. 68).

c) Provjera opravdanosti povrede privatnosti

Nije opravdano objaviti svaku istinitu informaciju iz nečijeg privatnog života. U tome je suština prava na privatnost, na čiju zaštitu imaju pravo i državni funkcioneri i političari i druge javne ličnosti. Novinari i urednici imaju obavezu da provjere, u slučaju kada saznaju za informaciju iz privatnog života za čije objavljivanje nemaju pristanak osobe na koju se odnosi, ili svih osoba na koju se informacija odnosi, da li se radi o slučaju u kome je opravdano objaviti tu informaciju u javnom interesu koji preteže nad pojedinačnim interesom zaštite privatnosti.

Stav 2 - prenošenje navoda iz drugih medija

Nedopuštene tvrdnje koje je davalac izjave ili intervjuja iznio novinaru na radiju ili televiziji (prenos nekog događaja, emisija u studiju, kontakt emisija i dr.), iako ih radio odnosno televizija objavljuje, nisu nedopuštena prenošenja. U slučaju *Thoma protiv Luksemburga*, 2001, Evropski sud za ljudska prava je izjavio: "Opšti uslov za novinare da se sistematski i formalno distanciraju od sadržaja navoda koji bi mogao da uvrijedi ili provocira druge ili ošteti njihov ugled nije u skladu sa ulogom štampe da pruži informacije o aktuelnim dešavanjima, mišljenjima i idejama" (st. 64).

Ako se medij, međutim, na bilo koji način *pridružio* tuđoj nedopuštenoj tvrdnji koju je objavio prihvatajući je kao svoju (*recimo, komentarom, redakcijskom opremom, podnaslovom i sl.*), smatraće se da je objavljena nedopuštena tvrdnja njegova sopstvena (vidi gore citiranu presudu *Europapress Holding protiv Hrvatske*, st. 60).

Novinar ne odgovara ni ako je vjerno prenio informaciju od javnog interesa koju mu je drugi saopštio, a kažnjavanje u takvom slučaju može da bude opravdano samo kada postoje naročito jaki razlozi (*Jersild v. Denmark*, 1994, st. 35, *Pedesen and Baadsgard v. Denmark*, 2004, st. 77).

Zakon o javnom informisanju i medijima Republike Srbije u čl. 9, st. 2 ("Obaveza novinarske pažnje"), navodi: "Urednik i novinar dužni su da preuzete informacije, ideje i mišljenja prenesu verodostojno i potpuno, a ako se informacija preuzima iz drugog medija - da navedu i naziv tog medija."

Stav 3 – objavljivanje uvredljivih mišljenja

"Sloboda izražavanja obuhvata i mišljenja koja uzbujuju, vrijeđaju, šokiraju, jer su takvi zahtjevi pluralizma... u demokratskom društvu". Međutim, nije dozvoljeno objaviti sva uvredljiva mišljenja, već samo ona koja ne predstavljaju bezrazložni lični napad, već koja imaju neko utemeljenje u činjenicama i koja se tiču rasprave od opravdanog javnog interesa (Evropski sud za ljudska prava i uvreda, Bilten HRA od 10.5.2013, dostupan na: <http://www.hraction.org/wp-content/uploads/Bilten-XVII1.pdf>). Građanski zakon protiv klevete i uvrede Kosova u članu 8 sadrži odredbu: "Neće se smatrati odgovornim za klevetu ili uvredu za izjavu koju sud procjeni kao mišljenje pod uslovom da je mišljenje izraženo u dobroj vjeri i da ima neku činjeničnu osnovu (*some foundation in fact*)."

Stav 4 - stepen pažnje mora biti srazmjern težini moguće povrede prava

Ispitivanje informacija prije objavljivanja mora biti primjereno težini tvrdnji koje se iznose (*Prager and Oberschlick v. Austria*, 1995, st. 37), odnosno visini štete koja bi mogla nastati njihovim objavljivanjem. Ako su činjenične tvrdnje izuzetno ozbiljne, mora se pokazati najveći mogući oprez u njihovoj provjeri i umjerenost prilikom njihovog objavljivanja, a nikako njihovo pojačavanje, čineći stvar na taj način dramatičnijom nego što jeste (*Radio France and others v. France*, 2004, st. 39). Dakle, novinar uvijek mora da djeluje sa sviješću o mogućim posljedicama objavljivanja, a sa težinom moguće posljedice objavljivanja srazmjerno raste i stepen njegove dužne pažnje pri prethodnoj provjeri. U presudi *Cumpana i Mazare protiv Rumunije*, 2004, Veliko vijeće Evropskog suda naglasilo:

"Iako uloga medija svakako podrazumijeva obavezu obavještanja javnosti o postojanju sumnje u pronevjere lokalnih izabranih predstavnika i javnih službenika, javno optuživanje konkretnih pojedinaca prozivanjem po imenu i funkciji postavlja pred podnosiocima predstavke obavezu da pruže dovoljnu činjeničnu osnovu za takve tvrdnje... Ovo pogotovo jer su optužbe bile takve prirode da bi g-đu R.M. da su tačne činile krivično odgovornom" (st. 101-102).

Pažnja primerena okolnostima je ona pažnja koju su dobrom novinaru dopuštale i nalagale okolnosti konkretnog slučaja, imajući u vidu pravila novinarske struke. Pravni standard takve pažnje direktno je srazmjern težini povrede prava, ili interesa koju bi objavljivanje informacije moglo izazvati što znači da je potrebna veća i brižljivija pažnja pri proveru činjenične osnove informacije što su teže optužbe koje informacija sadrži. (Presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. 2898/2007 od 13.3.2008. godine).

Obrazloženje potrebe za izmjenom teksta člana 20

Postojeći član 20 Zakona o medijima² propisuje odgovornost *osnivača medija* i *novinara* kao *autora* za štetu učinjenu putem medija, dok potpuno izostavlja odgovornost urednika, koji su tako u Crnoj Gori izgubili opravdanje za uobičajeni naziv "glavni i odgovorni urednik" tzv. glodur.

² "Osnivač medija odgovoran je za objavljene programske sadržaje, ukoliko ovim zakonom nije drukčije određeno.

Ako medij objavi programski sadržaj kojim se narušava zakonom zaštićeni interes lica na koje se informacija odnosi ili kojim se vrijeđa čast ili integritet pojedinca, iznose ili pronose neistiniti navodi o njegovom životu, znanju i sposobnostima, zainteresovano lice ima pravo na tužbu nadležnom sudu na naknadu štete protiv autora i osnivača medija."

Predlogom je naknada štete pričinjena putem medija značajno drugačije uređena. Pored osnivača medija i autora programskog sadržaja (novinara), predlaže se ponovno propisivanje odgovornosti i odgovornog urednika. Njihova odgovornost je solidarna.

Rješenje iz važećeg Zakona o medijima koje ne predviđa odgovornost odgovornog urednika za objavljeni programski sadržaj je neuobičajeno rješenje u uporednoj praksi.³ Imajući u vidu ulogu odgovornog urednika u uređivanju medija, posebno u donošenju konačne odluke o predstavljanju informacije (oprema teksta, naslov, podnaslov, i sl.), neophodno je propisati i njegovu odgovornost. Odgovorni urednik predstavlja autoritet novinarima, i spona je između medijske kuće (biznisa) i novinara (novinarske profesije). Pošto je odgovorni urednik najčešće i sam novinar, trebalo bi da je i najsposobniji, a prema tome i najodgovorniji, da vodi računa o interesima javnog glasila i da, svojim znanjem i iskustvom spriječi objavljivanje informacija koje su posljedica neznanja, neiskustva ili loše namjere. Urednik ima ovlašćenje da u krajnjem odluči šta će biti objavljeno, pa se ispostavlja kao prirodno i opravdano rješenje da zato i treba da snosi odgovornost pored osnivača medija i novinara, koji ne može da promeni odluku urednika.

Učinjene su i terminološke interevencije radi usklađivanja s evropskim standardima. Član 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima u stavu 2 među legitimnim ciljevima ograničenja slobode izražavanja navodi "ugled i prava drugih".

U predloženom članu 20 nema ni termina "pojedinaac", zbog usklađivanja Zakona o medijima sa Zakonom o obligacionim odnosima koji je usvojen 2008. i koji, za razliku od prethodnog, propisuje da će i pravnom licu sud dosuditi naknadu štete zbog povrede ugleda i prava ličnosti, ako procijeni da težina povrede i okolnosti slučaja to opravdavaju (član 207 stav 3).

Bilo je neophodno napraviti razliku između neistinitih i nepotpunih programskih sadržaja i neistinitih i nepotpunih programskih sadržaja koji uzrokuju štetu. Nesporo je da svaki neistiniti sadržaj nije nužno uvrjedljiv niti da uzrokuje štetu. Zato je bilo potrebno da se u zakonu reguliše da se može odgovarati samo za one neistinite i nepotpune sadržaje koji prouzrokuju štetu. Takođe, kako bi se jasnije obuhvatilo i pravo na zaštitu privatnosti, ali i savjesnost – odnosno postupanje u skladu sa dužnom novinarskom pažnjom kao osnov za isključenje odgovornosti, precizirano je u stavu 1: "Autor, odgovorni urednik i osnivač medija odgovaraju solidarno za štetu nastalu objavljivanjem neistinitog, nepotpunog ili drugog programskog sadržaja čije je objavljivanje ovim zakonom zabranjeno, a kojim se povrjeđuje ugled ili pravo nekog lica, ako se dokaže da su autor ili odgovorni urednik postupali suprotno dužnoj profesionalnoj pažnji."

Po uzoru na Zakon o medijima Republike Hrvatske (čl. 21, st. 6) predloženo je da se jasno propiše da postojanje osnova odgovornosti za štetu dokazuje tužilac, a postupanje u skladu sa dužnom profesionalnom pažnjom dokazuje tuženi.

³ Iz prakse Evropskog suda za ljudska prava je očigledno da u evropskim državama za povredu časti i ugleda, odnosno privatnosti u užem smislu po pravilu odgovaraju urednici medija (Francuska, Austrija, Velika Britanija). Medijski zakoni država u okruženju Crne Gore takođe propisuju odgovornost glavnog odnosno odgovornog urednika: Zakon o javnom informisanju i medijima Srbije ("Službeni glasnik RS", br. 83/2014), Zakon o medijima Hrvatske ("Narodne novine", br. 59/04, 59/04, 84/11, 81/13), Zakon o medijih Republike Slovenije ("Uradni list RS", št. 35/01, 110/2006), kao i Zakoni o zaštiti od klevete Federacije BiH i Republike Srpske BiH i Građanski zakon protiv klevete i uvrede Kosova (*Civil Law Against Defamation and Insult*) iz 2006.

Prilikom ocjene da li su postupali sa dužnom profesionalnom pažnjom cijene se sve okolnosti i svi ponuđeni dokazi kako bi se utvrdilo je li novinar postupao sa pažnjom primjerenom datim okolnostima. Evropski sud za ljudska prava je u nekim svojim odlukama iznio stav kojim je kritikovano prebacivanje tereta dokazivanja na okrivljenog, našavši da je nekada očigledno tužilac u boljoj prilici da dokaže da nešto nije istinito, te da obaveza dokazivanja istinitosti svojih izjava, pogotovo u slučaju vrijednosnih sudova, predstavljati kršenje člana 10 Konvencije (*Lingens protiv Austrije*). S druge strane, zahtjev da se u skladu s razumnim standardom dokazivanja, do stepena vjerovatnoće, u građanskim parnicama, dokaže da je izjava o činjenicama suštinski istinita nije u suprotnosti s članom 10 Konvencije (vidi, na primjer, *McVicar v. the United Kingdom*, st. 87, *Europapressholding protiv Hrvatske*, st. 54 i 63). Teret dokazivanja isključivo na tuženom kritikovali su i specijalni izvjestioci i predstavnici za slobodu izražavanja Ujedinjenih nacija, Savjeta Evrope, Organizacije za evropsku bezbjednost i saradnju, Organizacije američkih država i Afričke komisije za ljudska prava i prava naroda⁴, kao i učesnici konferencije OEBS 2003. u Parizu, koji su istakli da prebacivanje tereta dokazivanja na tuženog posebno u krivičnom postupku predstavlja neprihvatljivo odstupanje od opšteg načela pretpostavke nevinosti, na osnovu koje na tužiocu leži teret dokazivanja.⁵

Obrazloženje predloga novog člana 20a – isključenje odgovornosti za štetu

Zbog brojnih sudskih postupaka protiv novinara u Crnoj Gori i često ne najboljeg snalaženja sudova u primjeni standarda iz prakse Evropskog suda, potrebno je da se Zakonom o medijima propiše kada osnivač medija, odgovorni urednik i novinar ne odgovaraju za štetu nastalu objavljivanjem ili prenošenjem sadržaja. To su uvijek oni slučajevi kada su postupali sa dužnom profesionalnom pažnjom. Radi lakšeg snalaženja propisane su i dodatne situacije kada se isključuje odgovornost za naknadu štete. Svim navedenim situacijama se Evropski sud za ljudska prava bavio u svojoj praksi, a predložene odredbe su utemeljene i na postojećim zakonskim rješenjima drugih država.

1) Objavljivanje sadržaja koji je u suštini istinit, a netačan samo u nebitnim elementima

U svakom konkretnom slučaju cijeniće se da li je u bitnom sadržaj istinit, te da li se eventualne neistinitosti odnose na informacije od perifernog značaja u odnosu na glavnu. Ovakvo zakonsko rješenje sadrže i Zakoni o kleveti u BiH koji utvrđuju kao izuzetak od odgovornosti za klevetu "ako je izražavanjem izneseno mišljenje ili ako je to izražavanje u suštini istinito, a netačno samo u nebitnim elementima".⁶ Takođe, i predlog zakona o kleveti koji je predstavljen u Domu lordova britanskog parlamenta predviđa da tuženi može da se pozove na odbranu da je publikacija bila "suštinski istinita".⁷

⁴ Zajednička deklaracija "Deset ključnih izazova slobodi izražavanja u narednoj deceniji", Vašington, 2. februar 2010.

<http://www.article19.org/pdfs/standards/tenth-anniversary-joint-declaration-ten-key-challenges-to-freedom-of-express.pdf>

⁵ "Okončanje zastrašujućeg efekta – zalaganje za ukidanje krivičnih djela Klevete i Uvrede" *Ending the Chilling Effect – Working to Repeal Criminal Libel and Insult Laws*, OSCE Representative on Freedom of the Media, Paris, 2003; http://www.osce.org/publications/rfm/2004/06/12242_100_en.pdf.

⁶ Član 7 Zakona o zaštiti od klevete Federacije BiH i čl. 5 Zakona o zaštiti od klevete Republike Srpske BiH.

⁷ Vidi www.parliament.uk za cjelokupan tekst *Defamation Act*.

2) Objavljivanje sadržaja zasnovanog na informacijama za koje postoji osnovani razlog da se vjeruje da su potpune ili istinite, a javnost ima opravdan interes da bude upoznata

Kada se procjenjuje da li postoje okolnosti koje isključuju odgovornost za štetu uzima se u obzir da li se radi o informaciji za koju postoji opravdan interes javnosti da bude upoznata. Postoji brojna sudska praksa Evropskog suda vezano za izražavanje mišljenja o pitanjima od javnog interesa. Tako je, na primjer, Sud u slučaju *Thorgeirson protiv Islanda* (1992.) u kome je podnosilac predstavke zbog objavljenih tekstova o navodnoj brutalnosti policije zasnovanih na pričama navodnih žrtava osuđen na klevetu, našao da je povrijeđen član 10 "jer su se tekstovi pojavili u trenutku kada je postojala javna rasprava o brutalnostima policije, te da su se tekstovi bavili ozbiljnim pitanjima od javnog interesa."

3) Prenosjenje informacija iz rasprava na sjednicama organa zakonodavne, izvršne i sudske vlasti ili akata državnih organa

Čini se da situacija kada se prenose informacije iz skupštinskih rasprava ili rasprava organa izvršne vlasti ne stvara dileme oko isključenja odgovornosti novinara i ne treba je posebno obrazlagati. Treba naglasiti da novinar ne odgovara ni kada prenese informaciju iz dokumenta nadležnog državnog organa. Evropski sud je takav stav zauzeo u presudi *Bladet Tromsø i Stensaas protiv Norveške*, 1999, st. 68 i 72, gdje je sud zaključio da se tuženi list "razumno oslonio na zvaničan izvještaj i da nije postojala potreba da se posebno provjerava tačnost činjenica iz zvaničnog izvještaja".

4) Prenosjenje informacija od javnog interesa iz drugih medija i objavljivanje intervjua

Ova odredba predstavlja konkretizaciju odredbe čl. 4a, st. 3 o dužnoj novinarskoj pažnji prilikom prenošenja tuđih informacija.

Novinar ne odgovara ako je vjerno prenio informaciju od javnog interesa koju mu je drugi saopštio, a kažnjavanja u takvom slučaju može da bude opravdano samo kada postoje naročito jaki razlozi (*Jersild v. Denmark*, 1994, stav 35, *Pedersen and Baadsgaard v. Denmark*, 2004, stav 77).

Naglašavanje da se radi o citatu predstavlja oblik distanciranja novinara od prenetih navoda. U presudi *Thoma v. Luksemburga* (2001.), st. 64, Sud je našao da je "podnosilac predstavke preduzeo dovoljne mjere predostrožnosti pominjući da se radi o citatu". Međutim, ne može se ići u krajnost sa provjeravanjem tačnosti informacije i distanciranjem od onoga što se prenosi. Zato je Sud u istoj presudi zaključio, kao što je već navedeno kod komentara čl. 4a, st. 3, da se ne može zahtijevati od novinara da se stalno, sistematski i formalno distancira od sadržaja citata.

Posebno važno isključenje odgovornosti su slučajevi kada je informacija objavljena unutar autorizovanog intervjua. Nedopuštene tvrdnje koje je davalac izjave ili intervjua iznio novinaru, ili tokom emisije uživo na radiju ili televiziji (prenos nekog događaja, emisija u studiju, kontakt emisija i dr.), iako ih radio odnosno televizija objavljuje, nisu po sebi nedopuštene pronošenja. U pogledu intervjua, Evropski sud je utvrdio da bi "kažnjavanje novinara zbog pomaganja u širenju izjava drugih osoba posredstvom intervjua, oziljno omelo medije u doprinosu javnoj raspravi o pitanjima od javnog interesa, pa se ne može podržati osim ako za to ne postoje osobito važni razlozi" (*Jersild protiv Danske*, 1997). Posebno jaki razlozi su oni kada se u intervjuu koji se ne objavljuje uživo, prenose očigledne klevete i uvrede za koje ne postoji nikakvo činjenično

utemeljenje i koji se ne odnose na pitanje od opravdanog javnog interesa. Zakon o medijima RH u čl. 21, st. 7 kaže: "Ako je informacija autorizirana, a pojedini dijelovi sadrže očevidne uvrede ili klevete, autorizacija ne isključuje i solidarnu odgovornost nakladnika i glavnog urednika, ukoliko nisu postupali u dobroj vjeri."

Ako se medij na bilo koji način *pridružio* tuđoj nedopuštenoj tvrdnji koju je objavio (svojim komentarom, redakcijskom opremom), kao što je navedeno u gore citiranom slučaju *Europapressholding*, tada se smatra isto kao da je prenijeta tvrdnja njegova sopstvena.

Takođe, treba razlikovati intervjue u štampanim medijima i situacije u kojima se može intervenisati u smislu postupanja sa dužnom pažnjom.

Sudovi u Crnoj Gori u naprijed navedenim situacijama imaju neujednačenu praksu, koja po pravilu sankcioniše prenošenje informacija čija se istinitost ne može potpuno dokazati, zbog čega se očekuje da predloženi novi član 20a doprinese ujednačavanju prakse u skladu s evropskim standardima.

Obrazloženje predloga novog člana 20b

Neophodno je ograničiti maksimalni iznos naknade nematerijalne štete učinjene putem medija, kako bi se spriječilo dosuđivanje iznosa koji predstavljaju nesrazmjerno ograničenje slobode izražavanja u odnosu na stvarnu potrebu za zaštitom ugleda (*Cumpana i Mazare protiv Rumunije*, 2004, st. 111). Imajući u vidu da ograničenje iznosa mogućeg dosuđenja nematerijalne štete već postoji u crnogorskom pravnom poretku, u Zakonu o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, smatramo da je sasvim primjereno u ovom zakonu takođe uvesti ograničenja koja će obezbijediti da naknade štete budu srazmjerne i u skladu sa standardima iz prakse Evropskog suda za ljudska prava.

Stav 1 - ograničenje visine naknade štete koju plaćaju novinar i odgovorni urednik

Dosadašnja sudska praksa pokazala je da se u velikom broju slučajeva pravo na naknadu štete ostvaruje iz čisto komercijalnih razloga, čemu pogoduju sami sudovi dosuđivanjem nesrazmjerno visokih iznosa. Time praktično podstiču na podnošenje tužbi.

Sudska praksa u Crnoj Gori je krajnje neujednačena. Neujednačenost postoji i kod naknada nematerijalne štete zbog povrede ugleda i časti, posebno političara i državnih funkcionera, kao i ako se uporede ove naknade sa naknadama nematerijalne štete zbog invaliditeta. Raspon naknada za povredu ugleda kreće se od 3.000 do 15.000 EUR⁸, dok se za 10 % invaliditeta dosuđuje 3.000 EUR. Ovako visoki iznosi koje plaćaju mediji u Crnoj Gori ugrožavaju njihov opstanak i vode autocenzuri, što je nedopustivo u demokratskom društvu. Mora se imati u vidu da je crnogorsko tržište malo i da su prihodi medija stoga daleko niži od onih koje ostvaruju mediji u Evropi.

Prilikom utvrđivanja visine naknade štete u svakom konkretnom slučaju Evropski sud zahtijeva da iznos naknade bude srazmjernan povredi ugleda, a prilikom procjene srazmjernosti uzima u obzir da li je naknada štete određena pravnom licu - osnivaču

⁸ Presuda Višeg suda u Podgorici od 18.05.2017. kojom je odlučeno da tuženi DOO JU „Medija Mont“ (osnivač dnevnog lista *Dan*) na ime naknade štete za povredu časti i ugleda isplati tužilji Dušanki Jeknić iznos od 15000 eura, kao i troškove postupka u iznosu od 672, 50 eura.

medija ili uredniku, odnosno novinaru kao fizičkom licu. Takođe, uzima se u obzir finansijski kapacitet pravnog lica, npr. je li u pitanju medijski gigant ili ne (*Europapressholding protiv Hrvatske*, st. 73).

U slučaju fizičkih lica, Evropski sud je na primjer, u predmetu *Filipović protiv Srbije*, 2007, zaključio da je naknada štete jednaka šestomjesečnoj neto zaradi podnosioca predstavke bila nesrazmjerna. U slučaju protiv Velike Britanije, Sud je utvrdio da, iako je dosuđena naknada bila relativno skromna u odnosu na naknade šteta koje sudovi u toj zemlji u prosjeku dosuđuju, opet je bila znatna imajući u vidu skromne prihode podnosioca predstavke (*Steel i Morris protiv Ujedinjenog kraljevstva*, st. 77). S druge strane, Sud nije našao da je obavezivanje najvećeg novinskog izdavača u Hrvatskoj, *Europapressholding*, da nadoknadi štetu od 8,000 eura zbog klevete bilo nesrazmjerno, imajući u vidu da je dosuđena petina traženog iznosa, kao i veličinu tuženog izdavača (*Europapressholding protiv Hrvatske*, st. 73).

Postoji dilema da li kod određivanja maksimalnog iznosa naknade štete propisati određeni iznos ili zahtjev za srazmjernom naknadom opisno predstaviti. S obzirom da se zarade u Crnoj Gori relativno često mijenjaju, čini se prikladnijim da se maksimalni iznos naknade štete veže za prosječnu mjesečnu zaradu u Crnoj Gori, koju svakog mjeseca objavljuje Zavod za statistiku Crne Gore. Posljednja prosječna mjesečna zarada zaposlenog iznosila je 465 EUR.

Stav 2 – ograničenje visine naknade štete koju plaća osnivač medija

Parlamentarna skupština Savjeta Evrope 2007. godine u rezoluciji *Ka dekriminalizaciji klevete* apelovala je na države da "uspostave razumna i srazmjerna ograničenja maksimalnih iznosa naknada štete, tako da se opstanak medija ne dovodi u pitanje" (tač. 17.8), kao i da "vedu odgovarajuće garancije protiv dosuđivanja naknada štete koje su nesrazmjerne stvarnoj povredi" (tač. 17.9).

Predloženo propisivanje ograničenja kao "iznos koji bi mogao dovesti do velikih materijalnih poteškoća ili stečaja osnivača medija", koje postoji u Zakonu o zaštiti od klevete FBiH, odnosno RS, podrazumijeva da će se zavisno od slučaja utvrđivati ekonomski položaj osnivača medija. Građanski zakon protiv klevete i uvrede Kosova, kaže da sud određuje naknadu nematerijalne štete uzimajući u obzir ozbiljnost klevete i finansijsku situaciju tuženog (čl. 14.3), kao i mogući efekat zastrašivanja ("chilling effect") na slobodu izražavanja.

Na sudovima je da procjene srazmjerne iznose, pogotovo imajući u vidu prosječne iznose naknada štete koje se u praksi dosuđuju zbog smrti bliskog lica ili u slučaju tjelesnih oštećenja. Evropski sud za ljudska prava je upoređivao iznose naknada šteta za povredu ugleda i one dosuđivane žrtvama "ozbiljnog nasilja" i nalazio da je nesrazmjerno dosuditi više za povredu ugleda (*Karhuvaara and Iltalehti v. Finland*, 2004, st. 54).

Stav 3 – okolnosti važne za utvrđivanje visine naknade štete

Sudovi će pri dosuđivanju naknade štete cijeniti da li je oštećeni preduzeo mjere ublažavanja štete, tako što je iskoristio pravo da zahtijeva objavljivanje ispravke ili odgovora. S druge strane, cijenice i da li je medij objavio odgovor ili ispravku u skladu sa zakonom.

Slična rješenja sadrže zakoni u okruženju. Zakon o javnom informisanju i medijima Republike Srbije propisuje da će prilikom odlučivanja o visini naknade štete, sud posebno cijeniti: 1) da li je tužilac pokušao da umanja štetu korišćenjem drugih sredstava pravne zaštite; 2) da li je tuženi onemogućio tužiocu da umanja štetu objavljivanjem odgovora, ispravke ili druge informacije na osnovu odluke nadležnog suda (čl. 117). Zakon o zaštiti od klevete Federacije BiH u članu 8 pod nazivom "Obaveza ublažavanja štete" propisuje da je "oštećeni dužan da poduzme sve potrebne mjere da ublaži štetu uzrokovanu izražavanjem nesitinite činjenice, a naročito da štetniku podnese zahtjev za ispravku tog izražavanja". U članu istog naslova i Građanski zakon protiv uvrede i klevete Kosova obavezuje oštećenog da preduzme mjere za ublažavanje štete, koje, pored zahtjeva za objavljivanjem ispravke izražavanja od osobe koja je štetu nanijela, predviđa i da takve mjere "mogu biti i podnošenje pritužbe odgovarajućem regulatornom tijelu ili samoregulatornom tijelu" (čl. 12). Ako tuženi ponudi ili objavi ispravku, odgovor ili izvinjenje, sud će cijeniti u kojoj mjeri je to dovoljan lijek za učinjenu štetu ili olakšavajuća okolnost prilikom procjene štete (čl. 13.6).

Zakon o medijima Republike Hrvatske kao uslov za podnošenje tužbe sudu za naknadu nematerijalne štete propisuje prethodno traženje ispravke ili izvinjenja. "Pravo na tužbu za naknadu nematerijalne štete sukladno općim propisima obveznog prava ima osoba koja je prethodno zatražila od nakladnika objavljivanje ispravka sporne informacije odnosno isprike nakladnika kada ispravak nije moguć" (čl. 22, stav 2). Stav radne grupe je da ne treba ograničavati pravo na pristup sudu prethodnim zahtjevom za objavu ispravke ili odgovora, ali i da je neophodno da sud prilikom odmjeravanja štete uzme u obzir i da li je takav zahtjev podnošen, i ako jeste, da je li usvojen, u skladu sa zakonom.

U cilju podsticanja regulacije i samoregulacije u medijima u Crnoj Gori, predloženo je da sud uzima u obzir imajući u vidu sve okolnosti slučaja, i da li se oštećeni obratio medijskom regulatornom ili samoregulatornom tijelu i sa kakvim ishodom. Ovakvo rješenje poznaje i Građanski zakon protiv klevete i uvrede Kosova u čl. 12 (*Obaveza smanjivanja štete*).

Obrazloženje predloga novog člana 20c

Novi član 20c – objektivna odgovornost državnih organa

Ovaj član je u skladu sa opštim pravilima o odgovornosti. Naime, njime se propisuje odgovornost države za sve štete nastale objavljivanjem neistinite, nepotpune ili druge informacije koje je pričinio njen organ, za čiji rad država inače odgovara. Isto rješenje sadrži Zakonu o javnom informisanju Srbije u članu 84, pod nazivom "Objektivna odgovornost države" kojim je propisano da "za štetu prouzrokovanu objavljivanjem neistinite ili nepotpune informacije koja potiče od državnog organa uvek odgovara država, bez obzira na krivicu".

Na taj način, isključuje se odgovornost novinara za štetu nastalu objavljivanjem neistinite, nepotpune ili druge informacije, jer se od novinara ne može zahtijevati da provjerava informacije do kojih je došao od državnih organa. Tako je Evropski sud u presudi *Colombani (Le Monde) protiv Francuske*, 2002, našao da "kada se doprinosi javnoj debati o pitanjima od legitimnog interesa mediji u principu mogu da se pouzdaju na zvanične izvještaje i od njih se ne može zahtijevati da sprovedu svoje posebno istraživanje".

Stav 2 – zabrana državnim organima da podnose tužbe zbog povrede ugleda

Korisno je propisati da je državnim organima zabranjeno podnošenje tužbi zbog povrede ugleda. Isto rješenje sadrže zakoni o zaštiti od klevete u BiH koji propisuju da "javnom organu nije dozvoljeno da podnese zahtjev za naknadu štete zbog klevete"⁹, kao i Građanski zakon protiv klevete i uvrede Kosova.¹⁰

Ovaj stav sadržan je u brojnim presudama Evropskog suda. Tako je još u presudi *Castells protiv Španije*, 1992. godine, Sud utvrdio da "dominantan položaj vlade zahtijeva da se uzdrži od krivičnog gonjenja, posebno kada ima na raspolaganju druga sredstva da odgovori na neopravdane napade i kritike svojih protivnika u medijima". Izričitu zabranu pokretanja krivičnih postupaka zbog klevete i uvrede od strane državnih organa sadrži Deklaracija Komiteta ministara Savjeta Evrope o slobodi političke rasprave u medijima iz 2004.

Stavovi 3 i 4 – podnošenje tužbi nosilaca državnih funkcija u ličnom svojstvu i stepen trpljenja kritike političara, državnih službenika i drugih javnih ličnosti

Širina slobode informisanja i stepen ograničenja varira s obzirom na to ko je subjekt informacije: zavisi od toga na koga se informacija odnosi. Najslabiju zaštitu od informacija uživa državna vlast, slabiju nego političar, političar slabiju nego državni službenik, a ovaj slabiju nego privatno lice; državna vlast dužna je da trpi najviše, političar više nego državni službenik, a državni službenik više nego privatno lice.

Član 8 Zakona o javnom informisanju i medijima Republike Srbije glasi: "Izabran, postavljen, odnosno imenovan nosilac javne i političke funkcije dužan je da trpi iznošenje kritičkih mišljenja, koja se odnose na rezultate njegovog rada, odnosno politiku koju sprovodi, a u vezi je sa obavljanjem njegove funkcije bez obzira na to da li se oseća lično povređenim iznošenjem tih mišljenja."

U demokratskom sistemu, postupci ili propusti vlade moraju biti podvrgnuti strogoj kontroli ne samo od strane zakonodavne i sudske vlasti nego i od strane javnog mnjenja (*Erdođdu and İnce v. Turkey*, 1999, stav 54). Vlast demokratske države mora da toleriše kritiku, čak i kada se ona može smatrati provokativnom ili uvredljivom (*Özgür Gündem v. Turkey*, 2000, st. 60).

Dopuštena kritika političara šira je nego dopuštena kritika privatnog lica, a političar je obavezan na znatno veći stepen tolerancije nego privatno lice. Političar se neizbežno i svesno izlaže pomnom ispitivanju svake svoje reči i dela, kako od strane novinara tako i od strane najšire javnosti. (*Lingens v. Austria*, 1986, st. 42, *Barfod v. Denmark*, 1989, st. 35, *Oberschlick v. Austria*, 1991, st. 59, *Janowski v. Poland*, 1999, st. 33, *Oberschlick v. Austria (no. 2)*, 1997, st. 29, *Lopes Gomes da Silva v. Portugal*, 2000, st. 30, *Tammer v. Estonia*, 2001, st. 62).

Političar koji svojim stavovima provocira, mora prihvatiti i provokativne iskaze o sebi (*Oberschlick v. Austria (no. 2)*, 1997, st. 33, 34), jer je u prirodi političke debate upotreba preteranih i uvredljivih izraza (*Lopes Gomes Da Silva v. Portugal*, 2000, stav 34, *Roseiro Bento c. Portugal*, 2006, st. 43).

⁹ Zakon o zaštiti od klevete Federacije BiH, čl. 5, st. 2 i Zakon o zaštiti od klevete Republike Srpske, čl. 4, st. 2.

¹⁰ *Civil Law Against Defamation and Insult*, art. 5.4, Kosovo, 2006.

Oštre političke rasprave lako prerastu u lične, i to je jedan od rizika koji se prihvata učešćem u političkom životu (*Roseiro Bento c. Portugal*, 2006; stav 43, *Lopes Gomes da Silva v. Portugal*, 2000, stav 34; UKRAINIAN MEDIA GROUP v. UKRAINE, 2005, st. 67).

Ali, i kada se običan građanin ili nepolitička organizacija upusti u javnu raspravu, mora da trpi više nego ostali koji to ne čine (*Jerusalem v. Austria*, 27.2.2001, st. 38, 28).

2. ZAŠTITA PRIVATNOSTI U MEDIJIMA

Predlog novih članova 23a, 23b, 23c, 23d i 23e

Član 23a

Mediji su dužni da poštuju pravo na privatnost.

Informacija iz privatnog života, odnosno lični zapis bez obzira na formu, zapis lika i zapis glasa ne mogu se objaviti bez pristanka lica čije riječi, lik odnosno glas zapis sadrži ili na čiji se privatni život informacija odnosi, ako se pri objavljivanju može zaključiti koje je to lice.

Pristanak je potreban i za neposredni prenos lika ili glasa putem elektronskih medija.

Informacija i zapis iz stava 1 člana ne mogu se objaviti ni bez pristanka onoga kome su namijenjeni, ako bi objavljivanjem bilo povrijeđeno pravo na privatnost ili drugo pravo tog lica.

Pristanak dat za jedno objavljivanje, za određeni način objavljivanja, odnosno za objavljivanje u određenom cilju, ne smatra se pristankom za ponovljeno objavljivanje, za objavljivanje na drugi način, odnosno za objavljivanje za druge ciljeve.

Ako je za pristanak za pribavljanje informacije, odnosno za pribavljanje ili uvid u zapis, primljena naknada, smatra se da je dat i pristanak za objavljivanje.

Član 23b

Ako je lice iz člana 23a ovog zakona umrlo, pristanak za objavljivanje daju bračni drug umrlog, djeca od navršene šesnaeste godine života samostalno, roditelji ili braća i sestre, pravno lice čiji je umrli bio učesnik (organ, član, zaposleni), ako se informacija odnosno zapis tiče njegovog učešća u tom pravnom licu, odnosno lice koje je ovlastio umrli.

Prestankom pravnog lica ne prestaje pravo učesnika pravnog lica koga se lično tiče informacija odnosno zapis.

Smatra se da je pristanak dat čim ga je dalo neko od lica iz stava 1 ovog člana, bez obzira da li su druga lica odbila da ga daju.

Član 23c

Izuzetno od člana 23a ovog zakona, informacija iz privatnog života, odnosno lični zapis, može se objaviti bez pristanka lica na koje se odnosi, ako:

1) je lice informaciju, odnosno zapis, namijenilo javnosti;

2) je lice svojim izjavama i ponašanjem u vezi ličnog i porodičnog života prethodno svojevóljno privlačilo pažnju javnosti i time dalo povoda za objavljivanje informacije, odnosno zapisa;

3) se lice nije protivilo pribavljanju informacije, odnosno pravljenu zapisa, iako je znalo da se to čini radi objavljivanja;

4) se radi o zapisu s javnog mjesta.

Član 23d

Nema povrede prava na privatnost ako u konkretnom slučaju u pogledu objavljivanja informacije preovladava opravdani interes javnosti da s njom bude upoznata, naročito ako:

1. se informacija, odnosno lični zapis, odnosi na nosioca državne ili političke funkcije, a objavljivanje je važno za procjenu sposobnosti za obavljanje te funkcije;

2. je objavljivanje potrebno radi upozorenja na opasnost u cilju zaštite nacionalne ili javne bezbjednosti, odnosno javnog zdravlja.

Član 23e

U slučaju povrede prava na privatnost, lice čije je pravo povrijeđeno može tužbom zahtijevati:

1. sprječavanje objavljivanja informacije, odnosno zapisa;

2. sprječavanje ponovnog objavljivanja iste informacije ili zapisa ili suštinski iste ili slične informacije ili zapisa;

3. predaju zapisa, uklanjanje ili uništenje objavljenog zapisa (brisanje video zapisa, brisanje audio zapisa, uništenje negativa, odstranjenje iz publikacije i slično);

4. naknadu štete;

5. objavljivanje presude.

Obrazloženje

Cilj predloženih odredbi je da obezbijedi pravo na zaštitu privatnosti, odnosno zaštitu informacija iz privatnog života od objavljivanja u medijima. Koncept privatnog života obuhvata lične informacije za koje ljudi imaju legitimno pravo da očekuju da ne budu objavljene bez njihovog pristanka, i to i bez obzira na istinitost tih informacija. Evropski sud za ljudska prava je utvrdio da objavljivanje činjenica, koje su i istinite i opisuju

stvarne događaje, može biti zabranjeno zbog obaveze poštovanja prava na privatnost (*Markt Intern Verlag GmbH i Klaus Beermann protiv Njemačke*, 1989, st. 35).¹¹

Ovdje treba primjetiti razliku u odnosu na krivično djelo Iznošenje i pronošnje ličnih i porodičnih prilika iz Krivičnog zakonika Crne Gore, koje samo na prvi pogled liči na krivično djelo koje štiti pravo na privatnost, a koje zapravo predstavlja samo varijaciju na temu k.d. Kleveta, zato što predviđa isključenje krivične odgovornosti za onoga ko dokaže da je ono što je iznio ili pronio iz tuđeg privatnog života bilo tačno. Imajući u vidu anahronost ovog krivičnog djela, koje je samo varijacija na temu već dekriminalizovane Klevete, HRA je brisanje i ovog krivičnog djela iz KZ tražila još 2010. godine.

Objavljivanje podataka iz privatnog života može biti iznošenje tih podataka kao sopstvenog znanja ili pronošnje, kao tuđeg znanja. Objavljivanje je neovlašćeno ako lice čijeg se privatnog života tiče objavljeni podatak, nije dalo važeći pristanak za objavljivanje, a ne postoji ni zakonsko ovlašćenje za objavljivanje bez pristanka.

Privatnost uključuje i pravo na upotrebu nečijeg lika, pa objavljivanje fotografije prema tome spada u okvire zaštićenog privatnog života (vidi *Von Hannover v. Germany*, st. 50-53), kao i upotreba glasa, privatnih zapisa ili prepiske.¹² Osnovni vidovi povrede prava na privatni život su: neovlašćeno objavljivanje podataka iz privatnog života (na primjer, podataka o seksualnim navikama, ljubavnim vezama, higijeni i urednosti stana, porodičnim prilikama), slikovnih zapisa nečijeg lika (fotografija, filmskog, video i drugog snimka nekog lica, uključujući i neposredno prenošenje lika ili glasa putem radija ili televizije), tonskog zapisa nečijeg glasa (na primer, magnetofonskog, kasetofonskog, digitalnog i drugog snimka onoga što je neko izgovorio, uključujući i direktno prenošenje) i nečijih ličnih pisanih zapisa (dnevnika, pisama, poruka lične prirode i dr).

Predložene odredbe predstavljaju princip da se informacije iz privatnog života ne mogu objaviti bez pristanka osoba na koje se odnose, odnosno kojima su namjenjene, osim izuzetno, u slučajevima kada nad pojedinačnim pravom na zaštitu privatnosti preovladava opravdani javni interes za objavljivanjem informacije, kada se radi o informaciji sa javnog mjesta ili kada je osoba prethodno svojevoljno privlačila pažnju medija na svoj privatni život. Predloženim članom 23d propisuje se izuzetak od prava na zaštitu privatnosti, koji nije ograničen na zatvoreni broj slučajeva po principu *numerus clausus*, kao što je to slučaj u Zakonu o javnom informisanju Republike Srbije, već je, po uzoru na Zakon o medijima Republike Hrvatske¹³, ostavljeno da se u svakom konkretnom slučaju procijenjuje da li nad pravom na zaštitu privatnosti pojedinca treba da prevlada opravdani interes javnosti da bude informisana. Predloženi su primjeri legitimnih izuzetaka od poštovanja prava na privatnost, u slučaju državnih službenika

¹¹ Vidi bilten HRA broj III "Sloboda izražavanja i pravo na privatnost" od 24.10.2012.

¹² Vidi npr. čl. 80 *Zakona o javnom informisanju i medijima* Republike Srbije: "Informacija iz privatnog života, odnosno lični zapis (pismo, dnevnik, zabeleška, digitalni zapis i sl.), zapis lika (fotografski, crtani, filmski, video, digitalni i sl.) i zapis glasa (magnetofonski, gramofonski, digitalni i sl.), ne može se objaviti bez pristanka lica čijeg se privatnog života informacija tiče, odnosno lica čije reči, lik odnosno glas sadrži, ako se pri objavljivanju može zaključiti koje je to lice."

¹³ Član 8 Zakona o medijima Republike Hrvatske (NN [59/04](#), [84/11](#), [81/13](#)): "Nema povreda prava na zaštitu privatnosti, ako u pogledu informacije preovladava opravdani javni interes nad zaštitom privatnosti u odnosu na djelatnost novinara ili na informaciju." Član 7, st. 2 Zakona o medijima RH: "Osoba koja obavlja javnu službu ili dužnost ima pravo na zaštitu privatnosti, osim u slučajevima koji su u vezi s javnom službom ili dužnosti koju osoba obavlja." Član 7, st. 3 Zakona o medijima RH: "Osoba koja svojim izjavama, ponašanjem i drugim djelima u vezi s njezinim osobnim ili obiteljskim životom sama privlači pozornost javnosti, ne može zahtijevati istu razinu zaštite privatnosti kao drugi građani."

odnosno političkih funkcionera i upozorenja na opasnost, po uzoru na izuzetke koje je u svojoj praksi prepoznao Evropski sud, odnosno koji se pominju u Zakonu o javnom informisanju Republike Srbije.

Međutim, na osnovu teksta Ustava Crne Gore, zaključuje se da je pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života, garantovano u jednoj rečenici člana 40¹⁴ i člana 28, stav 2¹⁵ Ustavom apsolutno zaštićeno, tj. da Ustav od tog prava ne dozvoljava izuzetke, osim, u slučaju kada je dozvoljeno izvršiti pretres u nečjem stanu (član 41) ili kada je obezbijedena odluka suda za povredu tajnosti pisama, telefonskih razgovora i drugih sredstava opštenja (član 42).

Član 24 Ustava kaže da se "(z)ajemčena ljudska prava i slobode mogu se ograničiti samo zakonom, u obimu koji dopušta Ustav u mjeri koja je neophodna da bi se u otvorenom i slobodnom demokratskom društvu zadovoljila svrha zbog koje je ograničenje dozvoljeno. Ograničenja se ne smiju uvoditi u druge svrhe osim onih radi kojih su propisana." U ovom slučaju, pošto Ustav ne dopušta ograničenje prava na poštovanje privatnog i porodičnog života iz člana 40 ni u kakvom obimu, proizilazi da se ono zakonom nikako ne može ni ograničiti?! Za razliku od Ustava Crne Gore, Evropska konvencija o ljudskim pravima u članu 8 dozvoljava ograničenje prava na poštovanje privatnog i porodičnog života, doma i prepiske, ako je to predviđeno zakonom i ako je "neophodno u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbjednosti, javne bezbjednosti, ekonomske dobrobiti zemlje, sprječavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja i morala ili zaštite prava i sloboda drugih." Dakle, po našem mišljenju, neophodno bi bilo tekst Ustava upodobiti članu 8 Evropske konvencije o ljudskim pravima, prije nego što bi se mogli propisati zaista neophodni izuzeci od prava na zaštitu privatnosti, koji su i usklađeni sa praksom Evropskog suda za ljudska prava. U ovom kontekstu podsjećamo da je i Venecijanska komisija¹⁶ upozorila da član 11 Zakona o medijima¹⁷ nije u skladu sa članom 50, st. 2 Ustava Crne Gore.¹⁸

Evropski sud za ljudska prava je utvrdio da je pravo na privatnost neophodno dovesti u ravnotežu sa pravom na slobodu izražavanja, posebno pravom javnosti da bude informisana, u skladu sa čl. 10. Suština člana 8 je da zaštititi privatnost pojedinca od miješanja državnih vlasti. Međutim, Evropski sud je utvrdio da tu država, pored negativne obaveze da djeluje uzdržano, ima i pozitivnu obavezu da obezbijedi zaštitu porodičnog i privatnog života i utvrdio da "granicu između pozitivne i negativne obaveze države u ovom slučaju nije moguće precizno definisati" (*Von Hannover*, st. 57, *Stjerna v. Finland*, 1994, st. 38). Suština je u opravdanosti javnog interesa koji konkuriše pravu pojedinca na privatnost u konkretnom slučaju. Iako je privatnost anonimne osobe manje

¹⁴ "Svako ima pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života."

¹⁵ "Jemči se nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta čovjeka, njegove privatnosti i ličnih prava."

¹⁶ CDL-AD(2015)004-e *Opinion on the draft Amendments to the Media Law of Montenegro, adopted by the Venice Commission at its 102nd Plenary Session* (Venice, 20-21 March 2015), tačka 28.

¹⁷ "Nadležni sud može, na predlog državnog tužioca, zabraniti distribuciju objavljenog programskog sadržaja medija kojim se poziva na nasilno rušenje ustavnog poretka, narušavanje teritorijalne cjelokupnosti Republike, kršenje zajamčenih sloboda i prava čovjeka i građanina ili izazivanje nacionalne, rasne ili vjerske netrpeljivosti ili mržnje."

¹⁸ "Nadležni sud može spriječiti širenje informacija i ideja putem sredstava javnog obavještanja samo ako je to neophodno radi: sprječavanja pozivanja na nasilno rušenje Ustavom utvrđenog poretka; očuvanja teritorijalnog integriteta Crne Gore; sprječavanja propagiranja rata ili podstrekavanja na nasilje ili vršenje krivičnog djela; sprječavanja propagiranja rasne, nacionalne i vjerske mržnje ili diskriminacije."

zaštićena od privatnosti javne ličnosti, posebno političkog funkcionera¹⁹, u slučaju kada se takva osoba upusti u vezu s političarem i učestvuje u porodičnom incidentu koji dovede i do sudskog spora, ona više nema pravo da očekuje zaštitu privatnosti, lika i identiteta od objavljivanja, jer se smatra da postoji opravdan interes javnosti da o tim događajima bude informisana (*Iltalehti and Karhuvaara v. Finland*, 2010). S druge strane, Evropski sud je utvrdio i da je privatnost političara opravdano zaštititi onda kada je jedina svrha objavljivanja informacije iz njegovog privatnog života da zadovolji radoznalost javnosti i obezbijedi isplativu robu za medije (odluka o prihvatljivosti u predmetu *Société Prisma Presse v. France* (predstavka br. 66910/01 and 71612/01, 2003). Prilikom tumačenja odnosa ravnoteže između prava na privatnost i slobode izražavanja, što je oblast još uvijek nedovoljno definisana i u praksi Evropskog suda za ljudska prava, potrebno je imati u vidu i dokumente Savjeta Evrope i to: *Deklaraciju o medijima za masovnu komunikaciju i ljudskim pravima*, u okviru Rezolucije Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope br. 428, iz 1970, *Preporuku Komiteta ministara o privatnosti na internetu* br. R (99) 5, i Rezoluciju Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope *Pravo na privatnost*, br. 1165 iz 1998. godine.

Predlogom člana 23e definiše se šta se tužbom može zahtijevati u slučaju povrede prava na privatni život. Iako se pravo na naknadu štete i objavljivanje presude "zbog povrede prava ličnosti" može ostvariti na osnovu Zakona o obligacionim odnosima, korisno je na jednom mjestu u okviru Zakona o medijima precizira tužbene zahtjeve koji se mogu postaviti tužbom u slučaju povrede prava na privatni život.

Poslije glave VI PRAVO NA ISPRAVKU I ODGOVOR, dodati novu glavu

Via DRUGI OBLICI SUDSKE ZAŠTITE

Privremena zabrana ponovnog objavljivanja informacije

Član 26a

Lice čije bi pravo bilo povrijeđeno objavljivanjem informacije, odnosno sadržaja iz člana 20 ovog zakona može zahtijevati da sud privremenom mjerom, najduže do pravosnažnog okončanja postupka, zabrani odgovornom uredniku da ponovo objavi istu informaciju, odnosno sadržaj.

Podnosilac tužbe mora učiniti vjerovatnim da postoji opasnost da će informacija, odnosno sadržaj biti ponovo objavljen, kao i da bi se ponovnim objavljivanjem informacije, odnosno sadržaja povrijedilo njegovo pravo ili interes iz člana 20 ovog zakona.

Sud o predlogu za određivanje privremene mjere mora odlučiti bez odlaganja, a najkasnije u roku od 24 sata od podnošenja predloga.

Prigovor protiv odluke o određivanju privremene mjere izjavljuje se u roku od 24 sata od prijema odluke, a sud o prigovoru odlučuje u roku od 24 sata.

¹⁹ Komitet ministara Savjeta Evrope u *Deklaraciji o slobodi političke rasprave u medijima*, 2004. godine, utvrdio je da iako privatni i porodični život političara i državnih službenika zaslužuje zaštitu od objavljivanja u medijima u skladu sa pravom na privatnost iz čl. 8 Konvencije, informacije o njihovom privatnom životu mogu se objaviti kada su od neposrednog javnog interesa u vezi sa načinom na koji obavljaju njihove dužnosti, iako i pri tome treba uzeti u obzir potrebu da se izbjegne šteta trećim licima. U slučaju u kojem političari i državni službenici privlače pažnju ka svom privatnom životu, mediji imaju pravo da to i kritikuju.

*Sudski penal***Član 26b**

Uz tužbu iz člana 20 ovog zakona, kao i uz predlog za privremenu zabranu ponovnog objavljivanja informacije iz člana 26a stav 3, odnosno predlog državnog tužioca iz člana 12 ovog zakona nadležni sud može zaprijetiti odgovornom uredniku i/ili osnivaču medija da će platiti primjereni novčani iznos tužiocu, odnosno državnom budžetu u slučaju iz člana 12, ako postupe protivno odluci suda.

Obrazloženje:

Iako Zakon o parničnom postupku i Zakon o izvršnom postupku u načelu omogućavaju da se u građanskom postupku po tužbi za zaštitu časti i ugleda zatraži od suda da odredi privremenu zabranu objavljivanja sadržaja, navedenim zakonima nije precizirana ovakva mjera ni propisan rok u kome sud mora odlučiti po tom zahtjevu.

Predlažemo da se po ugledu na Zakon o javnom informisanju i medijima Srbije (čl. 104 i čl. 105) uvedu navedeni članovi, i propiše rok od 24 h za odlučivanje suda po predlogu za određivanje privremene mjere, koji je isti kao u slučaju odlučivanja po zahtjevu državnog tužioca iz čl. 12, st. 2 Zakona o medijima.

Na predloženi način se obezbjeđuje pravovremena zaštita zakonom zaštićenog interesa lica jer se pravovremeno sprječava vrijeđanje časti ili integriteta pojedinca, iznošenje ili prenošenje neistinitih navoda o njegovom životu, znanju i sposobnostima.

Takođe, predloženi zaprijećeni novčani iznos doprinosi očekivanjima da odgovorni urednik postupi u skladu sa odlukom suda.

3. PRAVO NA ISPRAVKU I ODGOVOR

Član 26

Svako fizičko i pravno lice ima pravo na ispravku i odgovor kada smatra da je, putem objavljenog programskog sadržaja, povrijeđeno neko njegovo Ustavom ili zakonom ustanovljeno pravo.

Objavljivanje ispravke ili odgovora može se tražiti u roku od 30 dana od dana objavljivanja programskog sadržaja.

Kada se traži objavljivanje ispravke ili odgovora mora se navesti programski sadržaj na koji se odgovor ili ispravka odnose i datum njegovog objavljivanja.

Ispravka i odgovor se objavljuju bez naknade.

Predlog izmjena i dopuna člana 26

Svako fizičko i pravno lice ima pravo na ispravku i odgovor kada smatra da je, putem objavljenog programskog sadržaja, povrijeđeno neko njegovo Ustavom ili zakonom ustanovljeno pravo ili interes.

Objavljivanje ispravke ili odgovora može se tražiti od osnivača medija, od glavnog (ili glavnog i odgovornog) urednika medija u roku od 30 dana od dana objavljivanja programskog sadržaja, odnosno od dana kada je zainteresovana osoba saznala za objavljivanje, ako za nju iz objektivnih razloga nije mogla saznati u okviru tog roka.

Kada se traži objavljivanje ispravke ili odgovora mora se navesti programski sadržaj na koji se odgovor ili ispravka odnose i datum njegovog objavljivanja.

Ispravka i odgovor se objavljuju bez naknade.

Ispravka i odgovor se objavljuju na jeziku na kojem je objavljen programski sadržaj na koji se ispravka ili odgovor odnose.

Ako je ispravka ili odgovor napisan na jeziku koji je različit od jezika na kojem je objavljen programski sadržaj na koji se ispravka ili odgovor odnose, glavni ili glavni i odgovorni urednik je dužan da objavi ispravku ili odgovor ako lice koje ima pravo na ispravku ili odgovor prevede o svom trošku ispravku ili odgovor na jezik na kojem je objavljen programski sadržaj na koji se ispravka ili odgovor odnose. .

Obrazloženje:

a) U stavu 1, predlaže se dopuna kojom se obezbeđuje da svako fizičko i pravno lice ima pravo na ispravku i odgovor, ne samo kada smatra da je, putem objavljenog

programskog sadržaja, povrijeđeno neko njegovo Ustavom ili zakonom ustanovljeno pravo već *i interes*. Smatramo da je interes kategorija koju je neophodno zaštititi od povreda u medijima, tako što će se dozvoliti njegova odbrana kroz ispravku i odgovor. Povreda interesa kao razlog za objavljivanje ispravke ili odgovora je prepoznat i u medijskim zakonima koji regulišu ovu oblast u okruženju: Srbiji²⁰, Hrvatskoj²¹, Sloveniji²² i Makedoniji²³. Iako će "interes" najčešće biti isto što i "pravo", npr. na zaštitu časti ili ugleda, korisno je da postoji i ta kategorija da bi se spriječila ograničavajuća tumačenja prava na ispravku i odgovor.

b) U stavu 2 se predlaže precizno propisivanje koje upućuje fizičko i pravno lice da objavljivanje ispravke ili odgovora mogu tražiti od izdavača medija, odnosno od glavnog urednika ili glavnog i odgovornog urednika – ako se prihvati izmjena Zakona o medijima koja ponovo predviđa solidarnu odgovornost i glavnog urednika za objavljeni sadržaj. Slična rješenja su propisana i u zakonima u okruženju (vidjeti fusnote kojima se obrazlaže dodavanje "ili interes" u gornjem pasusu).

c) Takođe, u stavu 2 se predlaže dodavanje formulacije koja obezbjeđuje da ispravku ili odgovor zahtijeva lice koje nije znalo ili nije moglo znati za programski sadržaj na koji se ispravka ili odgovor odnose. Primjera radi, to može biti lice čije je prebivalište ili boravište u inostranstvu, koje je bilo na izdržavanju kazne, koje je iz zdravstvenih razloga bilo spriječeno da sazna za programski sadržaj, odnosno koje je bilo spriječeno drugim objektivnim razlozima.

d) Predlaže se dodavanje stavova 5 i 6 zato što važeći Zakon o medijima izričito ne propisuje koji jezik treba da bude korišćen pri pisanju ispravke ili odgovora, što može dovesti do nerazumijevanja i sporova u društvu koje je višejezično, odnosno u kojoj je vise jezika u službenoj upotrebi. Na predloženi način se postiže i bolja informisanost, posebno imajući u vidu da se u nastavku predlažemo da se medij oslobodi dužnosti objavljivanja ispravku ili odgovor koji su napisani na jeziku koji je različit od jezika na kojem je objavljen programski sadržaj na koji se odgovor ili ispravka odnose. Slično rješenje važi u Srbiji.²⁴

²⁰ Zakon o javnom informisanju, član 83, stav 1: „Lice na koje se odnosi informacija, koja može da povredi njegovo pravo ili interes, može od odgovornog urednika zahtjevati da, bez naknade, objavi odgovor u kome ono tvrdi da je informacija neistinita, nepotpuna ili netačno preneti.“

²¹ Zakon o medijima, član 40, stav 1: „Svatko ima pravo od glavnog urednika zahtijevati da bez naknade objavi ispravak objavljene informacije kojom su bila povrijeđena njegova prava ili interesi....“

²² Zakon o medijih, član 26, stav 1: „Vsakdo ima pravico od odgovornega urednika zahtjevati, da brezplačno objavi njegov popravek objavljenega obvestila, s katerim sta bila prizadeta njegova pravica ali interes.“

²³ Закон за медиуми, član 15, stav 1: „Секој има право од издавач на медиум, односно од одговорен уредник на издавач на медиум да бара, без надоместок, да објави исправка на објавена информација во која се наведуваат неточните факти објавени во информацијата, а со кои биле повредени неговите права или интереси...“.

²⁴ Zakon o javnom informisanju, član 96, stavovi 9 i 10: „Odgovor, odnosno ispravka objavljuje se na jeziku na kojem je objavljena informacija na koju se odgovara, odnosno koja se ispravlja. Ako je odgovor, odnosno ispravka napisana na jeziku koji je različit od jezika na kojem je objavljena informacija na koju se odgovara, odnosno koja se ispravlja, odgovorni urednik dužan je da objavi odgovor, odnosno ispravku, ako lice koje ima pravo na odgovor, odnosno ispravku, prevede o svom trošku.“

Predlog novog člana 26a – pravo ostalih lica na ispravku i odgovor

Za lice nesposobno da se samo stara o svojim interesima, objavljivanje ispravke ili odgovora može tražiti njegov zakonski zastupnik, a za pravno lice-ovlašćeni organ pravnog lica.

Učesnik pravnog lica (član, organ, zaposleni) ima pravo na samostalnu ispravku ili odgovor, ako se objavljeni programski sadržaj odnosi kako na pravno lice tako i lično na učesnika.

Ako je fizičko lice na koje se odnosi programski sadržaj umrlo, pravo na objavljivanje ispravke i odgovora imaju: supružnik, djeca, roditelji, pravno lice čiji je učesnik bio umrli kada se programski sadržaj tiče njegovog učešća u pravnom licu, kao i druga lica čiju uspomenu na umrlog može da povrijedi, odnosno povređuje objavljeni programski sadržaj.

Ako je pravno lice na koje se odnosi programski sadržaj prestalo da postoji, pravo na odgovor i ispravku imaju učesnici u tom pravnom licu.

Objavljivanjem ispravke ili odgovora jednog od lica iz st. 1 i 2 ovog člana, prestaje pravo na ispravku i odgovor ostalih lica kad se zahtijevani ispravka ili odgovor odnosi na iste djelove programskog sadržaja.

Obrazloženje

Zakon o medijima nije propisao postupanje u situacijama u kojima više ne postoji fizičko ili pravno lice na koje se odnosi sporni programski sadržaj, pri čemu se tim nepostojanjem (smrt ili prestanak postojanja) ne gubi pravo na ispravku i odgovor. Takođe nije predviđena situacija u kojoj se sporni programski sadržaj odnosi na lice nesposobno da se samo stara o svojim interesima. U Zakonu o javnom informisanju Republike Srbije (čl.85)²⁵ i Zakonu o medijima Republike Hrvatske (čl.40)²⁶ predviđene su navedene situacija i one su normirane, što bi bilo poželjno učiniti i u Zakonu o medijima kako bi se omogućilo otklanjanje eventualnih posledica spornog medijskog sadržaja u svakom slučaju i bez obzira da li je lice živo, odnosno da li i dalje postoji

²⁵ Član 85: "Za lice nesposobno da se samo stara o svojim interesima, odgovor odnosno tužbu za objavljivanje odgovora i tužbu za objavljivanje ispravke, podnosi njegov zakonski zastupnik, a za pravno lice - ovlašćeni organ pravnog lica.

Učesnik pravnog lica (član, organ, zaposleni) ima pravo na samostalan odgovor i ispravku, ako se objavljena informacija odnosi kako na pravno lice tako i lično na učesnika.

Ako je lice na koje se odnosi informacija umrlo, pravo na odgovor i ispravku, imaju: supružnik, deca, roditelji, pravno lice čiji je učesnik bio umrli kad se informacija tiče njegovog učešća u pravnom licu, druga lica čiju uspomenu na umrlog može da povredi, odnosno povređuje objavljena informacija.

Ako je pravno lice na koje se odnosi informacija prestalo da postoji, pravo na odgovor i ispravku, imaju učesnici u pravnom licu.

Objavljivanjem odgovora i ispravke, jednog od lica iz st. 3. i 4. ovog člana, prestaje pravo na odgovor i ispravku ostalih lica kad se zahtevani odgovor i ispravka, odnosi na iste delove informacije."

²⁶ Član 40, stav 7: „Ako je osoba na koju se odnosi informacija umrla, pravo na objavljivanje ispravka i pravo odgovora imaju njezina djeca, posvojenici, bračni drug, roditelji, posvojitelji, braća i sestre, ili pravna osoba ako se informacija odnosi na djelatnost pokojnika u vezi s tom pravnom osobom.“

pravno lice. Takođe, predlogom se pruža pravo i zaposlenom da ispravi ili odgovori na programski sadržaj koji se odnosi kako na pravno lice tako i na njega lično.

Član 27

Pod ispravkom, u smislu ovog zakona, podrazumjeva se informacija kojom se ispravljaju pogrešni ili neistiniti navodi u objavljenom programskom sadržaju.

Pod odgovorom, u smislu ovog zakona, podrazumjeva se informacija kojom se argumentovanim navodima pobijaju, suštinski ispravljaju ili dopunjuju navodi u objavljenom programskom sadržaju.

Predlog izmjena i dopuna člana 27

Pod ispravkom, u smislu ovog zakona, podrazumjeva se informacija kojom se ispravljaju netačni ili neistiniti navodi u objavljenom programskom sadržaju ili se, pak, nepotpuni navodi bitno dopunjavaju na način koji ih čini cjelovitim i istinitim.

Pod odgovorom, u smislu ovog zakona, podrazumjeva se informacija kojom se osporavaju navodi iz objavljenog programskog sadržaja ili se tim navodima umanjuje uvjerljivost iznošenjem novih činjenica ili drugačijim tumačenjem već navedenih činjenica.

Образложение:

U važećem Zakonu o medijima, za razliku od Zakona o medijima u RH²⁷ u Sloveniji²⁸ i Makedoniji²⁹, nije na jasan način izražena bitna razlika između ispravke i odgovora, koja se, prema dr Vladimiru Vodineliću, stručnjaku za medijsko pravo, ogleda u sljedećem:

“Za odgovor je dovoljno samo tvrđenje da je informacija neistinita, nepotpuna ili netačno prenet. Za ispravku je potrebno da je informacija odista neistinita, nepotpuna ili netačno prenet.

²⁷ Član 40, stav 4: “Pod pojmom ispravak ne misli se samo na ispravak u užem smislu, odnosno ispravljanje pogrešnih tvrdnji ili netočnih navoda u objavljenoj informaciji, već i na iznošenje činjenica i okolnosti kojima povrijeđeni pobija ili s namjerom pobijanja bitno dopunjuje navode u objavljenom tekstu.”; član 56, stav 3: “U odgovoru se navodima pogodnim za dokazivanje poriču u biti ili bitno nadopunjuju sporni navodi o činjenicama i podacima u objavljenoj informaciji.”

²⁸ Zakon o medijih, član 26, stav 4; “Z izrazom popravak ni mišljen samo popravak v ožjem smislu, to je zanikanje oziroma popravljanje zatrjevanih napačnih ali neresničnih navedb v objavljenem obvestilu, ampak tudi navajanje oziroma prikaz drugih ali nasprotnih dejstev in okoliščin, s katerimi prizadeti spodbija ali z namenom spodbijanja bistveno dopolnjuje navedbe v objavljenem besedilu.”, član 42, stav 2; “Vsakdo ima pravico od odgovornega urednika zahtevati, da brezplačno objavi njegov odgovor na objavljeno informacijo, v katerem se z dokazljivimi navedbami zanikajo, bistveno popravljajo ali bistveno dopolnjujejo navedbe o dejstvih in podatkih v objavljeni informaciji.”

²⁹ Закон за медиуми, član 15, stav 3: “Во исправката на објавена информација покрај исправка на погрешните тврдења или неточните наводи во објавената информација, може да се изнесуваат факти и околности со кои подносителот на исправката ги побива или битно ги дополнува наводите во објавената информација.”, član 24, stav 2: “...Со одговорот суштински се негираат или битно се надополнуваат спорните наводи за фактите и податоците во објавената информација.”

Odgovor deluje snagom uverljivosti. Ispravka deluje snagom istine.
Odgovor može biti istinit ili neistinit. Ispravka može biti samo istinita.
Odgovor replicira informaciju. Ispravka koriguje informaciju.
Odgovor služi da se čuje druga strana. Ispravka služi da se okrije istina.
Odgovor „prekriva informaciju sumnjom“. Ispravka, neistinu, nepotpunu i netačno prenetu informaciju zamenjuje istinitom, potpunom i tačno prenetom informacijom.
I odgovor i ispravka osporavaju istinitost, potpunost i tačnost informacije.
Ali odgovor to čini provizorno i relativno, a ispravka – integralno i apsolutno.
Zbog svega rečenog, ispravka ima kapacitet meritorne informacije, za razliku od odgovora koji predstavlja samo „glas druge strane“. To je i razlog što pravo na ispravku isključuje pravo na odgovor. Stoga, onaj ko ostvari pravo na ispravku, ne može tražiti objavljivanje odgovora. On je konzumiran ispravkom.“³⁰

Smatramo da ova suštinska razlika treba da bude izražena u Zakonu o medijima CG i izbjegne kontroverze i sužen prostor za sporenja između medija, s jedne, i fizičkih i pravnih lica s druge strane koja dovode do arbitriranja samoregulatornih tijela ili, u krajnjem slučaju, nadležnih sudova.

Član 28

Ispravka ili odgovor se moraju objaviti bez izmjena i dopuna, na istoj strani štampe, odnosno u istoj emisiji elektronskog medija u kojima je objavljen programski sadržaj na koji se ispravka ili odgovor odnosi.

Ispravka ili odgovor objavljuju se u prvom, a najkasnije u drugom broju štampe, odnosno prvoj, a najkasnije drugoj narednoj emisiji elektronskog medija, po prijemu ispravke ili odgovora.

Ispravka ili odgovor ne smiju biti nesrazmjerno duži od programskog sadržaja, odnosno od dijela programskog sadržaja na koji se odnose.

Predlog izmjena i dopuna člana 28:

Ispravka se mora objaviti bez izmjena i dopuna, osim pravopisnih ispravki, tako da njen plasman u mediju odgovara plasmanu programskog sadržaja na koji se odnosi.

Ispravka se mora objaviti u prvom, a ako stigne prekasno, u drugom izdanju, odnosno programskom sadržaju medija nakon prijema ispravke. Na portalima ili u online izdanjima medija ispravka se objavljuje najkasnije 12 sati po prijemu i mora biti povezana linkom sa programskim sadržajem na koji se odnosi. Ispravka ne smiju biti nesrazmjerno duža od programskog sadržaja, odnosno od dijela programskog sadržaja na koji se odnosi.

Ako oprema programskog sadržaja na koji se ispravka odnosi sadrži ilustracije (tabele, fotografije, crteže, video-zapis i dr), može ih sadržati i ispravka.

³⁰ Zaštita ličnosti uzvraćanjem na informaciju, Zbornik radova savetovanja o javnom informisanju, Zagreb, 1978.godina i Pravo masmedija, skripta, Pravni fakultet Univerziteta Union, 2003. Godina.

Odgovor se mora objaviti bez izmjena i dopuna, osim pravopisnih ispravki. tako da njegov plasman u mediju odgovara plasmanu programskog sadržaja na koji se odnosi, odnosno u rokovima i na način propisan za objavljivanje ispravke osim u slučaju propisanim stavom 5 ovoga člana.

Ako medij (nedjeljnici, periodična štampa) ima unaprijed određen prostor namijenjen za objavljivanje reagovanja na programske sadržaje, odgovor može biti plasiran u tom prostoru, pod uslovom da odgovor bude uočljivo najavljen na stranici na kojoj je prethodno objavljen programski sadržaj na koji se odnosi.

Zabranjeno je u istom izdanju, odnosno programskom sadržaju medija zajedno s ispravkom ili odgovorom na ranije objavljeni programski sadržaj objaviti i komentar te ispravke ili odgovora. Na komentar ispravke ili odgovora primjenjuju se odredbe ovoga zakona koje važe za pravo na ispravku i odgovor.

Obrazloženje

Predlažemo izmjene i dopune člana 28. iz više razloga:

a) kako bi se zakonom regulisalo postojanje i rad novih elektronskih medija (portali i online izdanja tradicionalnih masovnih medija), odnosno činjenica da je potrebno zakonom predvidjeti i njihove posebne obaveze kada se radi o pravu na ispravku i pravu na odgovor;

b) trenutno ne postoji norma koja korisnicima prava na odgovor omogućavaju da u opremi odgovora mogu da koriste odgovarajuće ilustracije, ako je takva mogućnost korišćena u spornom programskom sadržaju. Uvođenjem takve norme dodatno se osnažuje princip "jednakih šansi", odnosno "jednakog oružja", po ugledu na Zakon o javnom informisanju Republike Srbije.³¹

c) imajući u vidu različitost ispravke i odgovora i uvažavajući razlike u načinu na koji pojedini mediji oganizuju i plasiraju programski sadržaj, neophodno je ponuditi zakonsko rješenje koje, primjera radi, ostavlja mogućnost mediju, pod uslovom odgovarajuće najave, odgovor na programski sadržaj objavi u za to stalno predviđenoj rubrici ili, pak, u nekoj novoj rubrici koja omogućava odgovarajući nastavak rasprave oko nekog kontroverznoog pitanja koje je aktuelizovano programskim sadržajem i reakcijom na njega;

d) kako se u praksi ponekad dešava da medij istovremeno objavi ispravku ili odgovor i svoj komentar na njih, što sa stanovišta profesionalne novinarske etike nije u redu, ali bi tako što trebalo i zakonom izričito zabraniti, kao što je učinjeno u Zakonu o javnom informisanju Republike Srbije³², Zakonu o medijima Hrvatske³³, Slovenije³⁴ i

³¹ Član 96, stav 2: "Ako oprema informacije na koju se odgovara, odnosno koja se ispravlja sadrži ilustracije (tabele, fotografije, crteže, video-zapis i dr.), može ih sadržati i odgovor, odnosno ispravka."

³² Član 97, stav 3: „Nije dopušteno komentarisati odgovor, odnosno ispravku u istom broju medija, odnosno u istoj emisiji u kojoj se objavljuje odgovor, odnosno ispravka, niti u drugim emisijama na dan objavljivanja odgovora, odnosno ispravke.“

Makedonije³⁵. Takođe, predloženo rješenje je u skladu sa važećim članom 30, stav 2 u kojem se propisuje da podnosilac ispravke ili odgovora ima pravo na tužbu nadležnom sudu protiv osnivača medija, ako medij istovremeno objavi komentar ispravke ili odgovora.

Član 29

Objavljivanje ispravke ili odgovora može se tražiti ako je programski sadržaj bio objavljen i posredstvom medija koji je prestao da radi.

Podnosilac ispravke ili odgovora može od osnivača medija iz stava 1 ovog člana ili njegovog pravnog sljedbenika tražiti da, o svom trošku, obezbijedi objavljivanje ispravke ili odgovora u određenom drugom mediju koji je, po obimu i kvalitetu distribucije programskih sadržaja, kao medij koji je prestao da radi.

Predlog izmjena i dopuna člana 29

Objavljivanje ispravke ili odgovora može se tražiti ako je programski sadržaj bio objavljen i posredstvom medija koji je prestao da radi.

Podnosilac ispravke ili odgovora može od osnivača medija iz stava 1 ovog člana ili njegovog pravnog sljedbenika tražiti da, o svom trošku, obezbijedi objavljivanje ispravke ili odgovora u određenom drugom mediju koji je, po obimu i kvalitetu distribucije programskih sadržaja, najbliži mediju koji je prestao da radi.

Ako je emisija u kojoj je objavljen programski sadržaj na koji se ispravka ili odgovor odnosi bila jedina ili poslednja u seriji, ispravka ili odgovor objavljuje se u najsrodnijoj emisiji ili u emisiji koja se emituje u najpribližnijem terminu.

Образложение

Smatramo da je član 29 neophodno neznatno precizirati tako da dobije na jasnoći, a novim stavom koji predlažemo propisati situaciju koja je u praksi moguća, a koja može

³³ Član 42, stav 3: „U istom izdanju, odnosno programskom sadržaju medija ne može se zajedno s ispravkom objaviti i komentar tog ispravka ili odgovor na ispravak. Na komentar ispravka ili odgovora na ispravak primjenjuju se odredbe ovoga Zakona o pravu na ispravak.“

³⁴ Član 28, stav 3: „V isti izdaji oziroma oddaji medija ne sme biti hkrati s popravkom objavljen komentar tega popravka ali odgovor nanj.“

³⁵ Član 17, stav 2: „Во истото издание, односно програма од ист вид, не може заедно со исправката да се објавува и коментар на таа исправка или одговор на исправката. За коментар на исправка или одговор на исправка се применуваат одредбите од овој закон кои се однесуваат на постапката за остварување на правото на исправка.“

poslužiti kao izgovor za neobjavljivanje ispravke ili odgovora. Rješenje koje predlažemo postoji u Zakonu o javnom informisanju RS³⁶.

Član 30

Medij je dužan da objavi ispravku ili odgovor na objavljeni programski sadržaj, osim ako:

1) se ispravka ili odgovor ne odnose na programski sadržaj zbog kojeg se zahtijeva njihovo objavljivanje ili ne sadrže podatke u vezi sa navodima iznesenim u programskom sadržaju;

...

3) je ispravku ili odgovor podnijela osoba na koju se programski sadržaj ne odnosi lično;

...

9) su ispravka ili odgovor nesrazmjerno duži od programskog sadržaja na koji se odnose, a podnosilac odbije pisani zahtjev odgovornog urednika medija da ispravku ili odgovor skрати.

...

Predlog izmjene i dopune člana 30

Medij je dužan da objavi ispravku ili odgovor na objavljeni programski sadržaj, osim ako:

1) se ispravka ili odgovor ne odnose na programski sadržaj zbog kojeg se zahtijeva njihovo objavljivanje ili ne sadrže podatke u vezi sa navodima iznesenim u programskom sadržaju;

...

3) je ispravku ili odgovor podnijela osoba koja na to nema zakonsko pravo;

...

9) su ispravka ili odgovor nesrazmjerno duži od programskog sadržaja na koji se odnose, a podnosilac odbije pisani zahtjev glavnog ili glavnog i odgovornog urednika medija da ispravku ili odgovor skрати;

10) su ispravka ili odgovor napisani na jeziku različitom od jezika na kojem je objavljen programski sadržaj na koji se ispravka ili odgovor odnose, a nijesu naknadno prevedeni na taj jezik;

³⁶ Član 96, stav 4: "Ako je emisija u kojoj je objavljena informacija na koju se odgovara, odnosno koja se ispravlja bila jedina ili poslednja u seriji, odgovor, odnosno ispravka objavljuje se u najspornijoj emisiji ili u najpribližijem terminu."

...

Obrazloženje:

Predviđene izmjene i dopune proizilaze iz prethodno predloženih izmjena i dopuna, odnosno predstavljaju usklađivanje sa njima.

Član 31

Postupak po tužbi za objavljivanje ispravke ili odgovora je hitan.

Tužba se podnosi u roku od 30 dana od dana isteka roka za objavljivanje ispravke ili odgovora. Uz tužbu se prilaže primjerak ili kopija štampane stvari, odnosno, po mogućnosti, tonski ili video zapis emisije u kojoj je objavljen programski sadržaj.

Osnivač elektronskog medija koji je objavio programski sadržaj dužan je da po dostavljanju tužbe, na zahtjev suda, neodložno dostavi tonski ili video zapis emisije, pod prijetnjom odlučivanja na njegovu štetu ako to, bez opravdanih razloga, ne učini.

Predlog izmjena i dopuna člana 31

Postupak po tužbi za objavljivanje ispravke ili odgovora je hitan.

Tužba se podnosi u roku od 30 dana od dana isteka roka za objavljivanje ispravke ili odgovora. Ako se programski sadržaj odnosi na lice koje je umrlo, odnosno na pravno lice koje je prestalo da postoji, u toku roka za traženje objavljivanja ispravke ili odgovora odnosno roka za tužbu za objavljivanje ispravke ili odgovora, rok teče iznova od dana smrti lica, odnosno od dana prestanka pravnog lica. Uz tužbu se prilaže primjerak ili kopija štampane stvari, odnosno, po mogućnosti, tonski ili video zapis emisije u kojoj je objavljen programski sadržaj.

U sporovima po tužbi za objavljivanje ispravke ili odgovora, prvo ročište glavne rasprave mora se održati u roku od 8 dana od dana predaje tužbe u sudu, a i naredna ročišta, ako za takvima postoji potreba, zakazuju se takođe u roku od 8 dana od dana održavanja posljednjeg ročišta.

Tuženi je dužan da odgovori na tužbu najkasnije na glavnoj raspravi.

U pozivu za prvo ročište sud mora upozoriti tužioca da će se u slučaju njegovog nedolaska na ročište tužba smatrati povučenom, a tuženog da se presuda može donijeti i u njegovom odsustvu.

Osnivač elektronskog medija koji je objavio programski sadržaj dužan je da po dostavljanju tužbe, na zahtjev suda, neodložno dostavi tonski ili video zapis emisije, pod prijetnjom odlučivanja na njegovu štetu ako to, bez opravdanih razloga, ne učini.

Obrazloženje:

a) u stavu 2 se predlaže usklađivanje sa prethodno predloženim izmjenama i dopunama, tako što se omogućava i podnošenje tužbe za ispravku ili odgovor i u slučaju smrti lica, odnosno prestanka postojanja pravnog lica;

b) dodaju se stavovi 3,4 i 5 koji omogućavaju sprovođenje načela hitnosti koje je propisano stavom 1. Dakle, predlaže se da se prvo ročište po tužbi održi u roku od 8 dana od dana predaje tužbe sudu, kao i svako sljedeće ročište, ako uopšte bude potrebno, odnosno propisuje se da je tuženi dužan da odgovori na tužbu najkasnije na glavnoj raspravi, što takođe doprinosi efikasnijem odlučivanju suda. Predloženim stavom 5 se obezbjeđuje da tužilac, odnosno tuženi budu informisani o posledicama nedolaska, koje su inače propisane Zakonom o parničnom postupku.

Zakoni Hrvatske³⁷ i Slovenije³⁸ su takođe hitnost postupka dodatno osigurali propisivanjem rokova u kojima je neophodno sprovesti procesne radnje (treba primjetiti da je u Sloveniji propisan rok od 45 dana za održavanje prvog ročišta znatno duži od 8 dana koliko predlažemo da se propiše po ugledu na Hrvatsku. Međutim, u Sloveniji je predviđeno donošenje presude u roku od tri mjeseca od dana podnošenja tužbe čime se podstiče hitnost u odlučivanju, dok takav rok nije propisan u Hrvatskoj).

Član 32

U sporovima radi objavljivanja ispravke ili odgovora raspravljanje je ograničeno na utvrđivanje činjenica od kojih zavisi obaveza medija da objavi ispravku ili odgovor.

Sud odbacuje tužbu, odnosno odbija tužbeni zahtjev, ukoliko utvrdi da postoje okolnosti kada medij nije dužan da objavi ispravku ili odgovor u skladu sa ovim zakonom.

Ukoliko sud usvoji tužbeni zahtjev, naređuje tuženom da objavi ispravku ili odgovor u roku i na način utvrđen u članu 28 ovog zakona.

Predlog izmjena i dopuna člana 32

U sporovima radi objavljivanja ispravke ili odgovora raspravljanje je ograničeno na utvrđivanje činjenica od kojih zavisi obaveza medija da objavi ispravku ili odgovor.

³⁷ Član 47:

(1) Sudski sporovi o objavi ispravka rješavaju se po hitnom postupku.

(2) U sporovima za objavu ispravka prvo ročište glavne rasprave mora se održati u roku od 8 dana od dana zaprimanja tužbe u sudu.

(3) Tuženik je dužan odgovoriti na tužbu najkasnije na glavnoj raspravi.

(4) U pozivu za prvo ročište sud mora upozoriti tužitelja da će se u slučaju njegova nedolaska na ročište tužba smatrati povučenom, a tuženika da se presuda može donijeti i u njegovoj odsutnosti.

³⁸ Član 34:

(1) Toženec mora odgovoriti na tožbu v roku 8 dni od prejema tožbe. Prvi narok za glavno obravnavo mora biti opravljen najkasneje v roku 45 dni po vložitvi tožbe na sodišču. Postopek pred sodiščem prve stopnje je prednosten. Sodba mora biti vročena strankam najkasneje v roku treh mesecev po vložitvi tožbe.

(2) Sodišče o uvedenem postopku iz prejšnjega odstavka tega člena v roku 48 ur po njegovi uvedbi obvesti inšpektorja, pristojnega za izvajanje nadzora po tem zakonu, v enakem roku pa ga za namen izvrševanja tega zakona obvesti tudi o vročeni in pravnomočni sodbi.

(3) V vabilu sodišče opozori tožnika, da se šteje, kot da bi umaknil tožbo, če ne pride na prvi narok, toženca pa, da je sodba lahko izdana tudi v njegovi odsotnosti.

Sud odbacuje tužbu, odnosno odbija tužbeni zahtjev, ukoliko utvrdi da postoje okolnosti kada medij nije dužan da objavi ispravku ili odgovor u skladu sa ovim zakonom.

Ukoliko sud usvoji tužbeni zahtjev, naređuje tuženom da objavi ispravku ili odgovor u roku i na način utvrđen u članu 28 ovog zakona.

Medij je dužan u objavi ispravka ili odgovora da navede da se radi o objavljivanju na osnovu presude i da citira izreku presude.

Образлоženje:

Predloženim stavom 4 medij se obavezuje da navede da je objavljivanje uslijedilo na osnovu presude, odnosno, ne ostavlja se mogućnost odlučivanja (u skladu sa etikom) o tome da li da se javnost izvijesti o presudi. Rješenje je predloženo po ugledu na slovenački³⁹, hrvatski⁴⁰ i makedonski zakon.⁴¹

³⁹ Član 38, stav 4: „Odgovorni urednik mora pri objavi popravka navesti, da gre za objavu na podlagi sodbe in citirati njen izrek.“

⁴⁰ Član 51, stav 4: „Glavni urednik je dužan u objavi ispravka navesti da se radi o objavi na temelju presude i citirati izreku presude.“

⁴¹ Član 21, stav 3: „Одговорниот уредник е должен при објавувањето на исправката по завршување на судската постапка да наведе дека објавувањето се извршува врз основа на правосилна судска пресуда и притоа е должен да ја цитира изречената пресуда.“